

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 011271
שם התלמיד/ה: _____

עברית: לשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק א – שם המספר ואותיות השימוש – 20 נקודות
פרק ב – תחביר / פרק ג – מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים – 80 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (עמוד 4).
- ד. הוראה מיוחדת: יש להקפיד על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק א: חובה – שם המספר ואותיות השימוש

(20 נקודות)

ענו על שאלה 1 שלפניכם.

1. (20 נקודות)

לפניכם משפטים ובהם אפשרויות להגיית שם המספר ואותיות השימוש וכן מספרים מודגשים. הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

- לאחרונה דנו חברי הכנסת באחד / אחד הסעיפים של חוק העונשין.
בחק זה סעיף מספר 144 _____ עוסק בגזענות.
- בשנת אלפיים עשרים וְשָׁנִים / עשרים וְשָׁנִים / עשרים וְשָׁנִים / עשרים וְשָׁנִים חוקקה הכנסת כמה חוקים נגד גזענות.
- הכתב הפלילי של חברת החדשות סיקר 287 _____ אירועי הסתה.
- שְׁלוֹשׁ / שְׁלוֹשׁ / שְׁלֹשָׁה הצעות החוק של הממשלה הובאו להצבעה במליאה.
- מספר התיקים שנפתחו לבני נוער במשטרת בריטניה בעשור האחרון הוא פי 4 _____ ממספרם בעשור הקודם.
- בפגישה ה-15 _____ של הוועדה לקידום מעמד האישה עסקו במאבק באלימות נגד נשים. בפגישה השתתפו 36 _____ נציגות ונציגים של ארגונים שונים.
- בתאריך שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִים / שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִים / שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרִים בדצמבר 2016 פורסם המאמר "כוחה של מילה" שעוסק בתקינות פוליטית.
- דוח שנתי שפורסם בשנת 2021 מלמד על עלייה של 12 _____ אחוזים בשימוש בכינויים ניטראליים.

פרק ב: תחביר

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות. בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר או בפרק ג – מערכת הצורות. בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

פרק ב: תחביר (80 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 2–6 (לכל שאלה – 20 נקודות). שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

2. (20 נקודות)

א. לפניכם שלושה משפטים.

- I. מכיוון שאנשים אינם אוהבים כללים המונעים מהם חופש דיבור, העוינות שלהם כלפי התקינות הפוליטית הייתה רק עניין של זמן. _____
- II. תופעת התקינות הפוליטית החלה להתפתח בקמפוסים של אוניברסיטאות בארצות הברית לקראת סוף שנות השמונים של המאה ה-20. _____
- III. הרחקה מכוונת של רגשות ומחשבות מן התודעה מאפשרת שליטה בדחפים, אך היא הרסנית לנפש האדם. _____
- (1) ציינו ליד כל אחד מן המשפטים את הסוג התחבירי שלו.
- אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית/הפסוקיות שבו, וציינו את התפקיד התחבירי שלהן.
 - אם המשפט הוא משפט איחוי, תחמו את איבריו.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי של המילים המסומנות בקו בכל אחד מן המשפטים.

- I. חופש _____
- II. בארצות הברית _____
- III. הרסנית _____

ב. לפניכם משפט מורכב.

לאחר שהוחלפה המילה "זקן" במילים "אזרח ותיק", הוחל השינוי על כל הפרסומים של המדינה. המירו את המשפט במשפט פשוט בעל אותה המשמעות.

3. (20 נקודות)

- א. לפניכם שני משפטים מורכבים, ובכל אחד מהם פסוקית אחת.
- I. המונח "תקינות פוליטית" מלמד כי המילים נבחרו משיקולים אידאולוגיים.
- II. "המרת מילים קיימות במילים אחרות לא תשרת את המטרה שלנו", טוענים מבקרי התקינות הפוליטית.
- (1) תחמו את הפסוקית בכל אחד מן המשפטים.
- (2) ציינו את התפקיד התחבירי המשותף לפסוקיות שתחתתם. _____
- (3) המירו את משפט II במשפט פשוט בעל הסגר.

ב. לפניכם שלושה משפטים, ובכל אחד מהם יש חלק כולל.

I. גישת התקינות הפוליטית רגישה למיעוטים בחברה מבחינה עדתית ודתית.

II. לדעת רבים, התקינות הפוליטית אינה פותרת בעיות, אלא מתעלמת מהן לחלוטין.

III. עדיין לא הוחלט אם היחידה הממשלתית לתיאום המאבק בגזענות תתכנס בירושלים או בתל אביב.

השלימו את הטבלה שלפניכם – העתיקו את החלק הכולל בכל משפט, וציינו את התפקיד התחבירי שלו ואת הקשר הלוגי שבו.

החלק הכולל	התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט	הקשר הלוגי בחלק הכולל
משפט I		
משפט II		
משפט III		

4. (20 נקודות)

א. לפניכם חמישה משפטים, ובכל אחד מהם יש מילה המסומנת בקו.

I. גישת התקינות הפוליטית נהפכה למעין "משטרה" של דעות המשליטה כללים.

II. היא עלולה להקצין התנהגויות והתבטאויות שליליות.

III. בארצות הברית, למשל, אין לומר על אדם שהוא "שחור".

IV. תחום אחר הקשור בתופעת התקינות הפוליטית הוא העיסוק בגילו של אדם.

V. בשנים האחרונות נעשו ניסיונות לצמצום תופעת הגילנות, אפליה על רקע גיל.

(1) מיינו בטבלה שלפניכם את המילים המסומנות בקו במשפטים לפי התפקיד התחבירי.

נושא	אוגד	נשוא

(2) העתיקו מן המשפטים I-V דוגמה אחת לכל אחד מן התפקידים שלפניכם.

נשוא מורחב: _____

הסגר: _____

מושא כולל: _____

תמורה: _____

ב. לפניכם משפט מורכב, ובו שתי פסוקיות.

ההנחה של רבים מאיתנו היא כי מה שישנה את המחשבות ואת התחושות שלנו, הוא שינויים בדרכי ההתבטאות.

תחמו את הפסוקיות במשפט, וציינו את התפקיד התחבירי של כל אחת מהן.

5. (20 נקודות)

א. לפניכם שלושה משפטים.

I. טאבו חברתי הוא איסור על מעשים מסוימים, ואילו טאבו לשוני הוא איסור על אמירת דברים מסוימים.

II. חרף הכוונות הטובות של תנועת התקינות הפוליטית היא מושכת ביקורת מחוגים שונים.

III. גישת התקינות הפוליטית נועדה לקידום שוויון זכויות מלא בין קבוצות שונות באוכלוסייה.

(1) העתיקו מכל אחד משלושת המשפטים את המילה המציינת את הקשר הלוגי, וציינו את סוג הקשר הלוגי.

משפט I: המילה המציינת את הקשר הלוגי: _____ סוג הקשר הלוגי: _____

משפט II: המילה המציינת את הקשר הלוגי: _____ סוג הקשר הלוגי: _____

משפט III: המילה המציינת את הקשר הלוגי: _____ סוג הקשר הלוגי: _____

(2) המירו את משפט II במשפט איחוי בלי לשנות את הקשר הלוגי.

ב. לפניכם משפט, ובו שתי מילות חיבור מודגשות, אך רק לפני אחת מהן מסומן פסיק.

איש מאיתנו אינו מעוניין בקבלת הערות על מראהו החיצוני או על ההתנהגות שלו, וכולנו יכולים להסתפק בהתייחסות עניינית.

מדוע יש פסיק לפני וי"ו החיבור, אך אין פסיק לפני מילת החיבור "או"?

בתשובתכם השתמשו במונחים תחביריים.

ג. לפניכם שלושה משפטי שאלה, ובכל משפט מילת שאלה המסומנת בקו.

I. איזה חופש נפגע בגלל התקינות הפוליטית? _____

II. מדוע רבים בישראל אינם אוהבים את התקינות הפוליטית? _____

III. על מי מגינה הסלידה האופנתית כל כך מתקינות פוליטית? _____

ציינו ליד כל משפט שאלה את התפקיד התחבירי של מילת השאלה שבו.

6. (20 נקודות)

א. לפניכם קטע, ובו מילים מודגשות.

התחום האתני מעסיק מאוד את האמריקנים, בייחוד את אוכלוסיות המהגרים שבהן קבוצות שונות מעוניינות בשימור תרבותן וזהותן הנפרדות. במקרים אלה הגורם המניע אינו רק שיח הזכויות, אלא גם שיח הזהויות.

(מעובד על פי ההרצאה "תקינות פוליטית ומגבלות", רוביק רוזנטל, 22/6/2009)

לפניכם טבלה, ובה המילים המודגשות בקטע. כתבו ליד כל מילה בטבלה מהו חלק הדיבור שאליו היא שייכת ואת תפקידה התחבירי על פי הקטע שלעיל.

המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
מהגרים		
מעוניינות		
נפרדות		
גורם		

ב. לפניכם שלושה משפטים מורכבים, שפסוקיותיהם נתחמו.

I. לא ברור [אם שינויים בשפה משפרים את מידת הסובלנות ואת ההקשבה בחברה].

II. השאלה [אם חירותו של עושה העוול עדיפה על זכותו של הקורבן], מעסיקה את הכותב.

III. [אם שימוש במילה מסוימת אינו מקובל בחברה], המילה תוגדר "טאבו לשוני".

כתבו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם משפט מודגש.

משתמשי הרשת החברתית שחשבונויותיהם נחסמו גילו לאחרונה שהסיבה לחסימה היא ההתבטאות שלהם במילים לא תקינות פוליטית ברשומות (פוסטים) שלהם.

על פי המשפט המודגש, כתבו שלושה משפטים פשוטים, וסדרו אותם בסדר הכרונולוגי של האירועים.

משפט 1: _____

משפט 2: _____

משפט 3: _____

פרק ג: מערכת הצורות

פרק ג: מערכת הצורות (80 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 7–11 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו ענו על כל הסעיפים.

7. (20 נקודות)

א. לפניכם קטע, ובו פעלים מודגשים.

הגישה הקרויה "תקינות פוליטית" נועדה להבטיח התנהגות מנומסת. תומכיה מניחים כי אם נשנה את דרכי ההתבטאות, ישתנו גם המחשבות והתחושות שלנו. הנחה זו מעולם לא אששה ולא הוכחה בשום מחקר. לדעת המתנגדים, כללי התקינות הפוליטית מונעים מאנשים להביע את דעותיהם בחופשיות. לכן רבים מתקוממים על כללים אלה. הם אינם מעניינים שיכפו עליהם לומר דברים שהם אינם מאמינים בהם.

בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים בקטע – ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
קרויה		
נועדה		
אששה		
הוכחה		
להביע		
מתקוממים		
מעניינים		

ב. לפניכם רשימת מילים.

נפילה, אפליה, פליאה, להפלות, מפלה, מפלה

(1) הקיפו את שלוש המילים הגזורות מאותו השורש.

(2) ציינו את השורש המשותף למילים שהקפתם. _____

8. (20 נקודות)

א. לפניכם משפטים, ובהם פעלים ושמות מודגשים.

– התקינות הפוליטית הובילה לשינוי בדרכי ההתבטאות.

– בביקור בעכו כדאי לשלב פלוי בעיר העתיקה.

– ביקשנו מן השכן להשקות את הצמחים כדי שלא יפלו בהיעדרנו.

– בעל המלון דיווח על הרס של ציוד ועל פלאי גבוה מן הרגיל.

– יש לצקת את הפלילה אל תבנית העוגה.

(1) ציינו מעל כל מילה מודגשת את השורש שלה.

(2) מבין המילים המודגשות העתיקו את שני הפעלים, וצינו את הבניין של כל אחד מהם.

הפועל: _____ הבניין: _____

הפועל: _____ הבניין: _____

ב. לפניכם משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

אל תִּקְנִי⁽¹⁾ מוצר שאינו תִּקְנִי⁽²⁾.

השלימו את שני המשפטים שלפניכם.

- המילה תִּקְנִי⁽¹⁾ גזורה מן השורש _____ ונוטה בבניין _____ ובגוף _____.
- המילה תִּקְנִי⁽²⁾ נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי, מן הבסיס _____ ומן הצורן הסופי _____, שמשמעותו _____.

ג. לפניכם בדיחה משעשעת.

(האיור נוצר באמצעות תוכנת בינה מלאכותית)

המילה ישיר משמשת בבדיחה גם בתפקיד שם תואר וגם בתפקיד פועל. השלימו את הטבלה שלפניכם.

המילה ישיר בתפקיד שם תואר:

השורש	המשקל

המילה ישיר בתפקיד פועל:

השורש	הבניין

9. (20 נקודות)

א. לפניכם קטע, ובו שמות פעולה מודגשים.

התקינות הפוליטית מציעה המרה של מילים קיימות במילות תחליף שיוצרות הבדל במשמעות הנלווית. ההתפתחות של התקינות הפוליטית החלה בעקבות ניסיון קדום השוויון וקבלת האחר, אולם יש הטוענים שהיא הביאה להעלמות הפנות בשיח. העתיקו מן הקטע שני זוגות של שמות פעולה, שבכל זוג השמות יהיו באותו הבניין, וציינו את הבניין המשותף לשמות בכל זוג.

זוג 1: _____, _____ הבניין המשותף: _____

זוג 2: _____, _____ הבניין המשותף: _____

ב. לעיתים הפועל ושם הפעולה שלו אינם באותו הבניין. לפניכם ארבעה זוגות של פעלים ושמות פעולה.

(1) הקיפו את הזוג שבו הפועל ושם הפעולה אינם באותו הבניין.

הסיק – הסיק נשנה – השנות

צנה – צואה עסק – עסוק

(2) כתבו מעל שאר הזוגות את הבניין המשותף לפועל ולשם הפעולה.

ג. לפניכם שמות בצורת הרבים.

פסלונים, עקרונות, פזמונים, סרטונים, זכרונות

בטבלה שלפניכם מיינו את השמות על פי צורת היחיד.

שורש ומשקל: משקל קטלון	שורש ומשקל: משקל קטלון	בסיס וצורן סופי

ד. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם זוג מילים מודגשות. בכל משפט הקיפו את המילה המודגשת המתאימה.

- המנחה השיירה / הישירה מבט אל המצלמה והודיעה על תחילת התוכנית.
- חניכי תנועת הנוער הוֹתִירוּ / הִתִּירוּ שטח נקי בסיום הפעולה.

10. (20 נקודות)

א. לפניכם משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- התקינות הפוליטית מסרבלת את השפה ומביאה לתוצאות מגוחכות.
- במחקר על תקינות פוליטית הובא נתון מפתיע מאוד.
- אנשים שאכפת להם משוויון חברתי מבטאים באופן לא מודע יחס שלילי כלפי אחרים.

(1) ליד כל אחת מן המילים שלפניכם ציינו שם פועל מאותו השורש ובאותו הבניין.

מביאה – _____

נתון – _____

מבטאים – _____

(2) ליד כל אחת מן המילים שלפניכם ציינו את חלק הדיבור שהיא שייכת אליו על פי המשפטים לעיל.

נתון – _____

מבטאים – _____

מודע – _____

ב. לפניכם רשימת שמות.

מקפא, מאורר, מנבט, מדיח, שואב (אבק)

(1) העתיקו את השם שאינו בצורת הבינוני, וציינו את משקלו.

השם: _____ המשקל: _____

(2) העתיקו שני שמות הגזורים באותו המשקל, וציינו את המשקל המשותף להם.

שני השמות: _____ המשקל המשותף: _____

ג. לפניכם ארבעה שמות.

מהות, שרות, שטות, טעות

הקיפו את השם יוצא הדופן מבחינת דרך התצורה.

ד. לפניכם רשימת שמות, ובכל אחד מהם האות אל"ף מודגשת.

שגיאה, מחאה, החטאה, הלואה, בריאה, תחלואה, המצאה

הקיפו את שלושת השמות שבהם האות אל"ף שייכת לשורש של המילה.

11. (20 נקודות)

א. לפניכם ארבעה שמות.

מנעד, מנזר, מעמד, מפגן

(1) הקיפו את השם יוצא הדופן מבחינת דרך התצורה.

(2) ציינו את דרך התצורה של השם יוצא הדופן. _____

ב. לפניכם ארבעה שמות שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

שאלון, תשובון, מועדון, חידון

(1) הקיפו את השם יוצא הדופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

(2) ציינו את משמעות הצורן הסופי המשותפת לשמות האחרים. _____

ג. לפניכם משפט, ובו שלוש מילים מודגשות.

גישת התקינות הפוליטית יצרה כללים הקובעים אילו מילים אינן תקינות פוליטית.

ציינו ליד כל אחת מן המילים שלפניכם את משמעות הצורן הסופי המודגש בה.

תקינות: _____ פוליטית: _____ תקינות: _____

ד. (1) לפניכם רשימת שמות.

תיכונקסט, פרסומאי, סולן, פיזיקאי, משפטן

מיינו את השמות בטבלה שלפניכם.

בסיס עברי וצורן סופי עברי	בסיס עברי וצורן סופי לועזי	בסיס לועזי וצורן סופי עברי

(2) השם התנ"כי דניאל נעשה נפוץ בשנים האחרונות.

מה מיוחד בבסיס של המילה תנ"כי? _____

ה. לפניכם רשימה של בעלי מקצוע שתפקידם אחזקה והפעלה במוסדות.

שָׁרֵת, גַּבְאִי, תַּחְזֹקָאִי, שָׁמֵשׁ

(1) הקיפו את השם יוצא הדופן מבחינת דרך התצורה.

(2) ציינו את דרך התצורה של השם יוצא הדופן. _____

(3) כיום בגלל התקינות הפוליטית הוחלפה המילה "שָׁרֵת" בצירוף "אב בית".

מדוע, לדעתכם, נמנעים כיום מן השימוש במילה "שָׁרֵת"?

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon